

Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

**NASIONALE
SENIOR SERTIFIKAAT**

GRAAD 12

JUNIE 2019

**LANDBOUWETENSKAPPE
NASIENRIGLYN**

PUNTE: 150

Hierdie nasienriglyn bestaan uit 10 bladsye.

AFDELING A**VRAAG 1**

1.1	1.1.1	B ✓✓		
	1.1.2	C ✓✓		
	1.1.3	D ✓✓		
	1.1.4	A ✓✓		
	1.1.5	D ✓✓		
	1.1.6	C ✓✓		
	1.1.7	A ✓✓		
	1.1.8	D ✓✓		
	1.1.9	A ✓✓		
	1.1.10	B ✓✓	(10 x 2)	(20)
1.2	1.2.1	Geeneen ✓✓		
	1.2.2	Beide A en B ✓✓		
	1.2.3	Geeneen ✓✓		
	1.2.4	Slegs A ✓✓		
	1.2.5	Slegs B ✓✓	(5 x 2)	(10)
1.3	1.3.1	Opblaas ✓✓		
	1.3.2	Osteomalasie ✓✓		
	1.3.3	Diagnose ✓✓		
	1.3.4	Superovulasie ✓✓		
	1.3.5	Dubbelslagtigheid ✓✓	(5 x 2)	(10)
1.4	1.4.1	Proteolitiese ✓		
	1.4.2	Endemiese ✓		
	1.4.3	Mitochondria/Mitochondrion ✓		
	1.4.4	Laktasie ✓		
	1.4.5	Steriliteit ✓	(5 x 1)	(5)

TOTAAL AFDELING A: 45

AFDELING B**VRAAG 2: DIEREVOEDING****2.1 'n Voorstelling van die spysverteringskanaal van 'n plaasdier****2.1.1 Identifisering van A en C**

- A: Esofagus-groef ✓ (1)
- C: Omasum ✓ (1)

2.1.2 Verduideliking van die hoof funksie van deel A in DIAGRAM 1

- Dit stuur die melk na die abomasum. ✓ (1)

2.1.3 Identifisering van die ware maag.

- D ✓ (1)

2.1.4 Regverdiging om nie ureum of biuret aan jong herkousers te voed nie

- Want hul voormae (rumen, retikulum en omasum) is onderontwikkeld ✓ met baie min of geen mikro-organismes om te help met vertering van ✓ ureum en biuret nie. ✓ (2)

2.2 Die deel van die spysverteringskanaal van plaasdiere**2.2.1 Identifikasie van A**

- A: Villi / Villus ✓ (1)

2.2.2 TWEE sigbare redes om die wys hoe villi is vir absorpsie aangepas

- Daar is baie voue wat die oppervlak vir absorpsie vergroot ✓
- Die voue is met duisende villi wat die absorpsie-oppervlakte vergroot bedek ✓
- Elke villus is met mikrovilli wat verder die absorpsie-oppervlakte vergroot, bedek ✓
- Teenwoordigheid van bloedvate ✓
- Teenwoordigheid van limfvate ✓ (Enige 1 x 2) (2)

2.3 Die naam van die siekte veroorsaak deur 'n tekort aan vitamien-/minerale in lammers.

- 2.3.1 Lamsiek / Anemie ✓ (1)

- 2.3.2 Spierdistrofie / Witspier / Stywe lamsiekte ✓ (1)

2.4 Energievloei-diagram

2.4.1 Energie tipe voorgestel deur A en B

- **A:** Verteerbare energie / VE ✓
- **B:** Metaboliese energie / ME / Metaboliseerbare ✓ (2)

2.4.2 (a) Die aantal energie wat oor is in joules vir produksie en instandhouding.

- Netto energie is 40% (Netto) van 1 250 j (Bruto Energie)
- Netto energie = $\frac{40}{100} \times 1\,250\text{ j}$ ✓
= 500 j ✓ (2)

(b) Totale energie verloor in kilojoules

Totale energie verloor = (30%) + (5%) + (5%) + (20%) =
60% of 1 250 j = 750 j ✓
= $\frac{750\text{ j}}{1\,000}$ ✓ = 0,75 Kj ✓ (3)

2.5 Die Pearson-vierkant

2.5.1 (Mieliemeel): **8%** **23** ✓ (dele) (39 – 16 = 23)

↖		↗
	16% ✓	
↘		↙

(Sojaboonmeel): **39%** **8** ✓ (dele) (16 – 8 = 8)

Die verhouding van meliameel teenoor sojaboonmeel is **23 : 8** ✓ (4)

2.5.2 Formulering van 1 500 kg varkrantsoen:

- Die verhouding waarin die voer gemeng moet word is 23 : 8
(meliameel teenoor sojaboonmeel) = 23 + 8 = 31 ✓

Hoeveelheid meliameel in die mengsel	Hoeveelheid sojaboonmeel in die mengsel
Meliameel = $\frac{23}{31} \times 1\,500\text{ kg}$ ✓ = 1 112,9 / 1 113 kg ✓	Sojaboonmeel = $\frac{8}{31} \times 1\,500\text{ kg}$ ✓ = 387,1 / 387 kg ✓

(5)

2.5.3 Rede vir 'n hoë proteïen vereiste in klein varkies

- Groei en produksie ✓
- Voorsiening van teenliggaampies vir immuniteit teen siektes ✓
- Herstel van liggaamswaefsel ✓ (Enige 2 x 1) (2)

2.6 Voervloei:

2.6.1 Die getal maande waar daar minder voer beskikbaar is as wat benodig word deur die diere

- 5 maande ✓ (1)

2.6.2 Berekening van die surplus getal van voer in kilogram (kg) gedurende die maand van Oktober

- $55 \text{ ton} - 20 \text{ ton} = 35 \text{ ton}$ ✓
- $35 \text{ ton} \times 1000 \text{ ✓} = 35\,000 \text{ kg}$ ✓ (3)

2.6.3 TWEE strategieë wat 'n boer kan toepas om te verseker dat die aantal voer benodig die getal voer beskikbaar uit balanseer

- Uitdunning ✓
  - Beheerde kalwing ✓
  - Produseer meer voer op sekere tye ✓
  - Stoor ✓
- (Enige 2 x 1) (2)

[35]

VRAAG 3: DIEREPRODUKSIE, BESKERMING EN BEHEER

3.1 Diere-produksiesisteme

3.1.1 Identifiseer produksiesisteme

- **PLAAS A:** Intensiewe produksiestelsel ✓
- **PLAAS B:** Ekstensiewe produksiestelsel ✓ (2)

3.1.2 Regverdiging vir VRAAG 3.1.1

PLAAS A: Intensiewe produksiestelsel

- Baie diere in 'n klein area (hoë digtheid) ✓
- Hoë kapitaalbeleggings ✓
- Arbeidsintensief ✓
- Gebruik van gesofistikeerde tegnologie ✓ (Enige 1) (1)

PLAAS B: Ekstensiewe produksiestelsel

- Minder diere in 'n groot area (lae digtheid) ✓
- Lae kapitaalbeleggings ✓
- Min arbeiders aangestel ✓
- Min of geen tegnologie word gebruik ✓ (Enige 1) (1)

3.1.3 Voorbeelde van intensiewe produksiestelsels

Varkboerdery / Braaikuikens / Batteryhoenders / Skaap / Boerbokke ✓
(Enige 1) (1)

3.1.4 Onderskei tussen: Bestaansboerdery:

Boer in klein hoeveelhede om die behoeftes van die familie te bevredig. Surplus word verkoop. ✓

Kommersiële boerdery

Boer in groot hoeveelhede om wins te maak. ✓ (2)

3.2 Scenario oor liggaamstemperatuur van diere.

3.2.1 Identifisering van die situasie by punt A en B

Punt A:

- Koue stres / uiterste koue / baie koud ✓ (1)

Punt B:

- Hitte stres / uiterste hitte / baie warm ✓ (1)

3.2.2 Beskrywing oor hoe die situasie voeding en melkproduksie van melkkoeie beïnvloed

Punt A:

- Hulle eet meer om hulself warm te hou ✓ het lae melkproduksie tot gevolg ✓

Punt B:

- Diere eet minder kos ✓ en melkproduksie neem af ✓ (4)

3.2.3 Voorgestelde maatreëls:

Punt A:

- Voorsiening van skuiling / verwarmers / lugverkoelers ✓ (Enige 1)

Punt B:

- Voorsiening van skuiling / lugverkoeling / misspuit
- Voorsiening van genoeg water ✓ (Enige 1) (2)

3.3 Voltooiing van die tabel

- **A:** Elastrator met elastiese ringe / mes / lem ✓
- **B:** Oortag-tang / Oortag-toediener ✓
- **C:** Elastrator met elastiese ringe ✓ (3)

3.4 Scenario

- 3.4.1 **Mikro-organisme wat is vir die siekte verantwoordelik.**
Bakterieë ✓ (1)

- 3.4.2 **Stelling wat voorstel dat Bees TB 'n soönotiese siekte is**
Dit kan oorgedra word van diere na mense of van een dier na 'n ander dier. ✓ (1)

- 3.4.3 **TWEE voorbeelde van soönotiese siektes**
- Antraks ✓
  - Hondsdolheid ✓
  - Omlope ✓ (Enige 2) (2)

- 3.4.4 **TWEE simptome van diere met TB**
- Asemhalingskanaal probleme / asemhalings tempo verhoog ✓
  - Longontstekings simptome ✓
  - Kroniese hoes ✓
  - Koors ✓ (Enige 2) (2)

- 3.4.5 **TWEE metodes om die verspreiding van TB te voorkom**
- Ontsmet die perseel ✓
  - Inenting ✓
  - Kwarantyn ✓
  - Uitwissingsprogramme ✓ (Enige 2) (2)

3.4.6 Tabel:

Gevalle van verbetering in TB infeksies wat aangemeld is, voorgestel as 'n persentasie oor ses jaar.

Jare	Infeksie verbetering (%)
2009	5
2010	15
2011	25
2012	35
2013	45
2014	50

Kriteria vir merk

- Korrekte opskrif/titel ✓
- Voltooide tabel ✓
- Byskrifte: Jare en infeksie verbetering ✓
- Data korrek geplaas in beide kolomme van die tabel ✓
- Korrekte eenhede: Persentasie (%) ✓

(5)

3.5 TWEE voorsorg-/beheermaatreëls vir inwendige parasiete

- Goeie bestuur / wisselweiding / vermy nat dele ✓
- Goeie voeding ✓
- Gebruik krippe/voerbakke ✓
- Voorsien skoon water ✓
- Voorkom oorbevolking / te veel vee ✓
- Skei jong en volwasse diere ✓
- Streng higiëne / Streng sanitêre maatreëls / verwyder mis ✓
- Teel met weerstandige diere ✓
- Ontworming ✓

(Enige 2) (2)

3.6 TWEE rolle van die staat in die beskerming van diere

- Kwarantyn dienste ✓
- Dwing wette af ✓
- Skuifpermitte ✓
- Invoerverbanning ✓
- Veeartsdienste ✓
- Invoer van entstowwe ✓
- Navorsing ✓

(Enige 2) (2)

[35]

VRAAG 4: DIERE-REPRODUKSIE**4.1 Die reproduksiestelsel van 'n koei****4.1.1 Identifisering van dele**

- **G:** Infundibulum ✓
- **F:** Eierleier / Fallopiese buis ✓
- **B:** Vulva ✓

(3)

4.1.2 Pas die funksie by die letter

- (a) E ✓
- (b) C / B ✓
- (c) D ✓

(3)

4.1.3 Benoem die letter van die deel

Klitoris: ✓ A ✓

(2)

4.2 Spermmorfologie**4.2.1 Identifisering**

- E ✓

(1)

4.2.2 Benoem die proses

- Spermatogenese ✓

(1)

4.2.3 Verduideliking oor hoe spermsel A en G onvrugbaarheid by 'n bul kan veroorsaak**A:** Die sperm kan nie beweeg na die punt van bevrugting beweeg nie. ✓

(1)

G: Die sperms kan nie die eiersel bevrug nie. ✓

(1)

4.2.4 TWEE eienskappe van goeie kwaliteit semen

- Moet lewensvatbaar wees ✓
- Dik witterige tot geel vloeistof ✓
- Dit moet normale morfologie hê ✓
- Moet geen reuk hê nie ✓
- Moet 'n goeie spermkonsentrasie hê ✓
- Korrekte pH ✓
- Hoë beweeglikheidsvlak ✓

(Enige 2) (2)

4.3 Bronstigheidskringloop grafiek**4.3.1 Naam van die hormoon gemerk C**

Progesteron ✓

(1)

4.3.2 Die aanduiding van die stadium van estrus

- Di-oestrus ✓

Rede

- Dit is die langste / dit hou langer ✓
- Hoë vlakke van progesteron ✓

(Enige 2) (2)

4.3.3 Proses voorgestel deur A

- Ovulasie ✓

(1)

4.3.4 TWEE sigbare tekens van 'n koei in estrus

- Vulva is geswel met rooierige mukusmembrane ✓
- Mukusstringe is by die vulva sigbaar ✓
- Spring op ander koeie/ laat toe dat ander koeie op haar spring ✓
- Krapmerke en vuiligheid op die kant en rug ✓
- Laat toe dat die bul met haar paar ✓

(Enige 2) (2)

4.4 Herrangskik fases van parings

- Ereksie van die penis ✓
- Opklim ✓
- Verkry penis in vagina ✓
- Ejakulasie van semen in vagina ✓

(4)

4.5 Tabel van verskillende prosesse

- (a) 2 ✓
(b) 3 ✓
(c) 1 ✓

4.6 Stadiums van geboorte

4.6.1 Stadiums van geboorte

- A: Voorbereidende stadium ✓
D: Uitwerpingstadium ✓

(2)

4.6.2 TWEE sigbare stadiums van geboorte

- Rusteloos / loop rond ✓
- Urineer en mis gereeld ✓
- Koei isoleer haarself ✓
- Vulva vergroot ✓
- String mukus hang van die vulva ✓
- Spene styf en geswel / melkdruppels ✓

(Enige 2) (2)

4.7 Melkproduksie grafiek

4.7.1 Naam van die grafiek

- Laktasie-kurwe / Melkproduksie-kurwe ✓

(1)

4.7.2 Identifisering van die aantal dae

- 30 tot 60 dae ✓

(1)

4.7.3 TWEE faktore wat die produksie van melk gedurende die piekperiode beïnvloed

- Ouderdom van die koei ✓
- Dragtigheid inhibeer melkproduksie ✓
- Verhoogte vlakke van estrogeen ✓
- Klimaattoestande ✓
- Behoorlike voeding ✓
- Aantal kere wat die koei gemelk is ✓

(Enige 2) (2)

[35]

TOTAAL AFDELING B: 105
GROOTTOTAAL: 150

